

"Ne ei vaan tajuu." Internetmeemit, kieli ja ryhmäidentiteetti

Kukka-Maaria Wessman

Internetmeemit ovat uusi kiehtova viestintämuoto, joka on jo valloittanut tutkijat ja kolkkuttelee nyt luokkahuoneen ovea.

Tutkijat löytävät internetmeemit

Kiinnostuin internetmeemeistä opetusharjoittelussa Turun Normaalikoulussa vuonna 2013. Olin seuraamassa kahdeksaluokkalaisten tuntia, jossa tarkistettiin läksyjä tapaluokista. Opettaja kysyi, mistä tiedämme, että esimerkkilause on konditionaalissa. Hän tietysti odotti, että oppilaat muistaisivat edellisellä tunnilla opetetun *-isi*-muistisäännön. Sen sijaan yksi oppilas takarivistä huusi: *Koska ES!*

Vastauksella ei tietenkään ollut mitään tekemistä konditionaalien kanssa, vaan ES tarkoittaa EuroShopper-energiajuomaa. Oppilas taisi yrittää sanoa, että tehtävä ei häntä juuri kiinnosta tai se on vaikea. Tunti jatkui, mutta hauska verbitön rakenne jäi mieleeni. Päätin tutkia sitä pro gradussani ja nyt teen väitöskirjaa verbittömästä *koska X* -rakenteesta ja muista internetmeemeistä. Enkä ole yksin.

Akateeminen kiinnostus internetmeemeihin kasvaa Suomessa ja ulkomailla, ja internetmeemejä on tutkittu esimerkiksi kasvatustieteissä, folkloristiikassa ja psykologiassa. Tutkijat ovat pyrkineet määrittelemään internetmeemin käsitettä ja selittämään, miksi tietyt meemit leviävät ja toiset unohtuvat.

Yleisesti hyväksytyn määritelmän mukaan internetmeemi on kuva, sanonta tai video, joka leviää verkossa. Kaikissa tutkimuksissa internetmeemeihin liitetään huumori tavalla tai toisella. Hauskuus syntyy esimerkiksi pistävästä poliittisesta satiirista, vastakkainasettelusta tai absurdista hullunkurisuudesta. Mitä hauskempi meemi, sitä laajemmalle se leviää. Lisäksi tutkimuksissa on havaittu, että ajankohtaiset, tunteita herättävät, intertekstuaaliset ja yksinkertaiset internetmeemit leviävät herkimmin. (Knobel–Lankshear 2007: 200–202, 208–211; Castaño 2013: 97; Shifman 2014: 66–84.)

Muuntelu kiehtoo internetmeemien tekijöitä

Tutkimusten mukaan muuntelu on olennainen osa internetmeemien viehätystä. Kielenkäyttäjiä innostaa mahdollisuus luoda omia versioita suosituista internetmeemeistä. Mitä enemmän meemistä tehdään muunnelmia, sitä suosittumaksi se kasvaa. Kaikki muunnelmat eivät kuitenkaan saa hyväksyntää kieliyhteisössä, vaan säännöt syntyvät internetmeemien vakiintuneista käyttötavoista. Nämä säännöt on tunnettava, jotta voi muunnella internetmeemejä niiden rajoissa. (Knobel–Lankshear 2007: 201, 217; Milner 2012: 130–132.)

Esimerkiksi Gretchen McCulloch (2014a, 2014b) on tutkinut doge-internetmeemin kielioppia. Doge on meemikuva shiba inu rotuisesta koirasta, jonka päällä on englannin yleiskielen vastaisia lausekkeita, kuten *very art* tai *many happy*. McCulloch osoittaa, että doge-meemin kielioppiin kuuluu tahallinen kieliopillisten sääntöjen sekoittaminen: yleiskieliset doge-meemin lausekkeet kuulostavat kielenkäyttäjien mielestä vääriltä.

Doge-meemi doge-internetmeemin kieliopista. (McCulloch 2014a)

Koska X ja kuha venyttävät suomen kielen rajoja

Suomenkielisetkin internetmeemit koettelevat kielen rajoja. *Koska X* -internetmeemi elää edelleen, vaikka luokkahuonetapauksesta on jo neljä vuotta. Verbitön *koska X* rakenne esiintyy esimerkiksi virkkeissä *En muista, koska kalja* ja *Väsyttää, koska internet*. Rakenne esittää syyn tai perustelun niin kuin yleiskielinen *koska*-sivulausekin. *Koska X* -meemi lisää perusteluun humoristisen ja ironisen sävyn. Rakenteen käyttäjä viestii, että hän kyllä tietää perustelun olevan keho ja ettei hän ole kovin tosissaan. (Wessman 2015.)

Nina Pilkkeen mukaan internetmeemejä voi ymmärtää kielipelinä, jota ohjaavat sekä kielioppi että kielipelin omat säännöt. Hän on tutkinut kuhameemiä, joka nousi suosioon vuoden 2015 lopussa. Meemissä leikitellään *kuha*-kalan ja *kunhan*-sanana puhekielisen muodon *kuha* homonymialla. Kuhameemin kaksitulkintaisuus edellyttää, että sanaa *kuha* seuraa yksikön kolmas persoona (*kuha ehtii*). Ensimmäisen persoonan käyttö (**kuha ehdin*) tuomitaan yhteisössä nopeasti epäonnistuneeksi. (Pilke 2016: 300–305.) Alla oleva kuhameemi vitsailee Suomen urheilumenestyksestä. Tekstistä välittyy ajatus, että torilla voidaan tavata ja juhlia, vaikka Suomi ei voittaisikaan. Kalaa esittävä kuva tuo tekstiin absurdin lisämerkityksen, josta huumori syntyy. Kun *kuha*-sanana tulkitsee tarkoittavan kalaa torilla, koko virke muuttuu karnevalistiseksi.

Kuva: Vainkuhajutut (<https://www.facebook.com/vainkuhajutut/>)

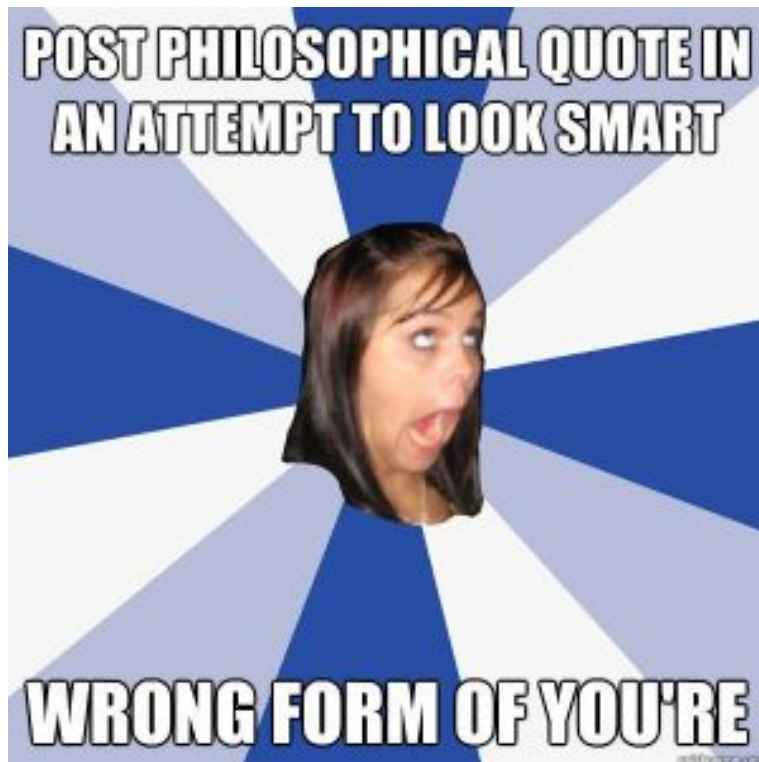
Internetmeemit luovat ryhmäidentiteettiä

Voidaan todeta, että internetmeemit edellyttävät erityistä medialukutaitoa. Tämä taito muodostuu verkkoyhteisössä, jonka ulkopuolisilla ei välttämättä ole kykyä tulkita internetmeemejä. Kuuluakseen ryhmään on osattava sekä tulkita internetmeemejä että luoda niitä. Internetmeemit ovat kuin moderni salakieli, jonka tulkitseminen voi olla monimutkaista – tutkijallekin. Meemit ovat täynnä intertekstuaalisia viittauksia ajankohtaisiin tapahtumiin, populaarikulttuuriin ja toisiin meemeihin. Ymmärtääkseen meemin kaikki vivahteet on tunnettava kaikki nämä tasot.

Kuten kaikki kielenkäyttö, myös internetmeemien kieli sekä yhdistää että erottaa. Toisaalta jaettu salakieli pystyy kokoamaan ihmisiä ympäri maailmaa tiiviiksi verkkoyhteisöiksi. Toisaalta ryhmäidentiteetti perustuu vahvaan me ja muut -luokitteluun, eikä ulkopuolisen ole helppo päästä mukaan. Jako näkyy paitsi meemien muodossa, myös niiden sisällössä. Meemeissä naurunalaisia ovat usein ulkopuoliset,

jotka eivät ole läsnä keskustelussa.

Jos internetmeemit ovat vieraita, selityksiä voi etsiä esimerkiksi KnowYourMeme-sivustolta (<http://knowyourmeme.com/>). KnowYourMeme-sivulla esitellään kunkin internetmeemin tausta ja merkitys sekä näytetään käyttäjien suosikkiversioita siitä. Esimerkiksi Annoying Facebook Girl (ärsyttävä Facebook-tyttö) kommentoi nimensä mukaisesti ärsyttävää tai noloa Facebook-käyttäytymistä. Alla olevassa internetmeemissä vitsaillaan ihmisistä, jotka julkaisevat sitaatteja tai aforismeja vaikuttaakseen syvällisiltä ja fiksuilta, mutta tekevät silmäänpistäviä kirjoitusvirheitä.

Kuva: KnowYourMeme (<http://knowyourmeme.com/memes/annoying-facebook-girl>)

Internetmeemejä on mahdollista luoda myös välittämään positiivisia viestejä. Tietoisesti aloitettu positiivinen internetmeemi on esimerkiksi "Kaikki muuttuu paremmaksi". Se on 2010 alkanut videomeemikampanja, jonka tavoite on tukea seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia nuoria. Videoilla tavalliset internetin käyttäjät ja julkisuuden henkilöt kertovat omien tarinoidensa kautta, että teini-iän jälkeen kaikki muuttuu paremmaksi. (<http://www.itgetsbetter.org/>)

Internetmeemit tulevat luokkahuoneeseen

Internetmeemeistä on tullut niin merkittävä osa verkossa tapahtuvaa yhteiskunnallista keskustelua, että niille tulisi antaa tilaa opetuksessa. Internetmeemit ovat ajankohtainen viestinnän tapa, joka on läsnä jokapäiväisessä elämässä, eivätkä ne kuulu vain kepeään vitsailuun ja viihteeseen. Internetmeemeillä esimerkiksi kommentoidaan epäkohtia, ja niitä käytetään vaikuttamisen keinona poliittisessa mielipidekeskustelussa (Knobel–Lankshear 2007: 211; Castaño Diaz 2013: 98, 103.) Erityisesti nuoriin yritetään vaikuttaa poliittisilla internetmeemeillä.

Internetmeemejä käytetään jo nyt laajasti opetuksen välineenä, mutta tulevaisuudessa olisi syytä opettaa internetmeemejä myös sisältönä. Internetmeemien kieleen saattaa koulussa törmätä myös siellä, minne ne eivät kuulu, kuten kirjoitelmissa tai koevastauksissa. Meemikulttuuria tunteva opettaja voi kehua oppilaan oivaltavaa internetmeemin käyttöä ja samalla selittää, miksi internetmeemit eivät kuulu asiatekstiin. Parhaimmillaan internetmeemit elävöittävät opetusta ja aktivoivat oppilaiden aikaisempia tietoja.

Vaikka internetmeemien käyttö voi olla nuorille arkipäivää, niiden taustaoletusten ja tavoitteiden avaamiseen tarvitaan usein aikuisten apua yhtä paljon kuin vaikka perinteisen mielipidekirjoituksen avaamiseen. Luokkahuoneessa on myös hyvä muistaa, että oppilailla on hyvin erilaiset valmiudet tulkita meemejä. Esimerkiksi alla olevan kuhameemin oivaltaminen edellyttää kuhameemin tuntemisen lisäksi, että oppilaat tunnistavat pääministeri Sipilän ja tuntevat Suomen hallituksen politiikkaa.

Kuva: Vainkuhajutut (<https://www.facebook.com/vainkuhajutut/>)

Kirjoittaja Kukka-Maaria Wessman on suomen kielen ja suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen tohtorikoulutettava Turun yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitoksella.

Kirjallisuutta internetmeemeistä

Castaño Diaz, Carlos Mauricio 2013: Defining and characterizing the concept of Internet Meme. *Revista CES Psicología* 6, 2/2013, 82–104. University CES, Department of Psychology, Medellín, Colombia. Saatavissa: <http://www.scielo.org.co/pdf/cesp/v6n2/v6n2a07.pdf>

Knobel, Michele – Lankshear, Colin 2007: Online memes, affinities, and cultural production. Teoksessa M. Knobel & C. Lankshear (toim.), *A new literacies sampler*. New Literacies and Digital Epistemologies 29. P. Lang, New York, 199–227. Saatavissa:

<http://literacyandtech.pbworks.com/f/Text.pdf>

McCulloch, Gretchen 2014a: *A Linguist Explains the Grammar of Doge. Wow*. Saatavissa: <http://the-toast.net/2014/02/06/linguist-explains-grammar-doge-wow>

McCulloch, Gretchen 2014b: *Old Words in New Combinations. The Rise of Internet Syntax*. McGill's Canadian Conference for Linguistics Undergraduates 14.–16.11.2014, Montreal, Canada. Saatavissa: <http://allthingslinguistic.com/post/79909315053/internet-syntax-mccclu-keynote-slides>

Milner, Ryan M. 2012: *The World Made Meme: Discourse and Identity in Participatory Media*. University of Kansas, Kansas City. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/1808/10256>

Pilke, Niina 2016: Kuhan postasin. Internetmeemi kielipelinä. Teoksessa P. Hirvonen, D. Rellstab & N. Siponkoski (toim.), *Teksti ja tekstuaalisuus, Text och textualitet*. VAKKI-symposiumi XXXVI 11.–12.2.2016. VAKKI Publications 7. Vaasa: Vaasan yliopisto, 296–308. Saatavissa: http://www.vakki.net/publications/2016/VAKKI2016_Pilke.pdf

Shifman, Limor 2014: *Memes in digital culture*. The MIT Press Essential Knowledge Series. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts.

Wessman, Kukka-Maaria 2015: *Koska internet*. Finiittiverbittömän *koska X* -konstruktion syntaksi ja variaatio. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto, kieli- ja käännöstieteiden laitos.